

Oppsummering av arbeidsmøte i Haldenvassdraget 16.11.21

16. november 2021 gjennomførte SABICAS-prosjektet det første arbeidsmøtet om arealbruk og naturbaserte løsninger i Haldenvassdraget. Møtet ble avholdt på Haldenvassdragets kanalmuseum i Ørje og har gitt viktig grunnlag for videre arbeid og aktiviteter i vannområdet.

SABICAS-prosjektet, som startet i juni 2021 og varer ut mai 2025, handler om naturbaserte løsninger for naturmangfold og klimatilpasning i nedbørsfelt under press fra arealbruk. Forsknings- og samarbeidsprosjektet, som ledes av NIVA og er finansiert av Norges Forskningsråd, består av 11 partnere fra forskning, forvaltning og interesseorganisasjoner. Gausa og Haldenvassdraget er case-vassdrag i prosjektet. Haldenvassdragets nedbørsfelt er i SABICAS avgrenset til vannområde Haldenvassdraget.

Formålet med dette første arbeidsmøtet om Haldenvassdraget var å komme i dialog med nøkkelaktører og interessenter og å få innspill til prosjektet. Denne dialogen er viktig for å forstå kunnskapsbehov, definere utfordringer og interessekonflikter og for å se hvor naturbaserte løsninger egner seg. Møtet rettet seg mot lokale og regionale forvaltere og representanter for brukerinteresser. Det var 17 deltakere til stede, i tillegg til SABICAS-prosjektpartnere, samt noen som deltok digitalt på deler av møtet (vedlegg 1). Noen inviterte hadde ikke anledning til å delta og det var noe frafall grunnet sykdom. Prosjektet vil invitere til flere møter og aktiviteter utover i prosjektperioden.

Haldenvassdraget vannområde og ordfører i Marker kommune ønsket velkommen til møtet som varte fra kl. 10-15. Den første delen av møtet bestod av presentasjoner om prosjektet og naturbaserte løsninger i vassdrag (v/NIVA) og miljø- og kunnskapsstatus i Haldenvassdraget (v/Haldenvassdraget vannområde). Presentasjonene ble etterfulgt av korte innlegg fra representanter for noen brukerinteresser: Regionalpark Haldenkanalen, Østfold Bondelag, Aurskog-Høland kommune og NJFF Østfold. Innleggene var ment som innledning til videre diskusjon og gruppearbeid, ikke som en fullstendig representasjon av alle brukerinteresser. Resten av dagen bestod av gruppearbeid og plenumsdiskusjon.

Presentasjoner fra møtet finnes på nettsiden:

<https://www.sabicas.no/presentasjoner>

Nyhet på nettsiden om møtene i Gausa og Haldenvassdraget:

<https://www.sabicas.no/post/f%C3%B8rste-arbeidsm%C3%B8ter-gjennomf%C3%B8rt-i-haldenvassdraget-og-gausa>

Gruppearbeidet bestod i en kartoppgave for stedsbasert dialog rundt problemer og mulige løsninger i vassdraget (se vedlagt pdf, vedlegg 4). Formålet med øvelsen var å bli kjent med vassdraget fra ulike perspektiv og å få frem forslag og ideer som kan bidra til å identifisere mulige områder SABICAS kan fokusere på. Gruppene diskuterte også hvilke interessenter som er viktig å involvere, hvilken kunnskap vi har å bygge på og hvor det er behov for ytterligere kunnskap (se vedlegg 2 og 3 nedenfor). Gjennom gruppearbeidet og plenumsdiskusjonene kom det fram nyttige perspektiver rundt hensyn å ta og kunnskapsgrunnlag å bygge på.

Dette første arbeidsmøtet var et innledende møte for å presentere prosjektet og tilrettelegge for ideer, informasjon og synspunkter fra ulike interessenter. Det ble med andre ord med hensikt ikke tatt noen beslutninger i møtet. Innspillene og materialet fra møtet tas med videre inn i prosjektets arbeid.

Mer om prosjektet

SABICAS har som mål å utforske hvordan naturbaserte løsninger kan etableres i landskapet langs elver. SABICAS er et tverrfaglig prosjekt og utforsker temaer både fra naturfaglige og samfunnsfaglige perspektiv. Prosjektet skal bl.a. undersøke hva som hindrer og hva som kan fremme etableringen av naturbaserte løsninger i vassdrag.

SABICAS skal ikke anlegge faktiske naturbaserte tiltak som sådan i case-vassdragene, men kan bidra med relevant kunnskap, tilrettelegge for relevante aktiviteter og samhandle med andre prosjekter hvor tiltak er under prosjektering eller skal gjennomføres i Haldenvassdraget.

Hovedresultatet fra SABICAS vil være en brukervennlig verktøykasse for naturbaserte løsninger i norske vassdrag (2025). Hvordan denne verktøykassen skal se ut vil bli definert gjennom prosjektarbeidet. Dette ligger noe fram i tid, men prosjektet ønsker å jobbe med ulike perspektiver fra starten for å sikre brukerrelevans.

Noen punkter som ble diskutert under arbeidsmøtet om Haldenvassdraget:

- Det finnes ikke kun ett problemområde i Haldenvassdraget: Det er forskjellige utfordringer og muligheter i forskjellige deler av vassdraget.
- Mer intens nedbør, flom, tørkeperioder (2021 sommer gav vesentlig dårligere avling), erosjon m.m. påvirker jordbruket, i tillegg til miljøkrav og politikk.
- Kantsoner (kantvegetasjonen langs vassdrag) er et tema SABICAS kan se på. Mangel på kantsoner med trær er et problem mht. til bl.a. vanntemperatur for ørret. Skjøtsel av kantsoner er et viktig tema, da feil skjøtsel kan være en utfordring.
- Jordbruket har en del virkemidler, hjemlet i Jordlova, gjennom regionale miljøkrav, tilskuddsordningene Regionalt Miljøprogram (RMP) og Spesielle miljøtiltak i landbruket (SMIL). Når SABICAS jobber videre med verktøykassen fra prosjektet, bør man ta utgangspunkt i disse virkemidlene og deres rammer.
- Knyttet til jordbruket langs vassdraget kan SABICAS f.eks. fokusere på grunneiere som allerede har gjort tiltak og lære av disse.
- Skog og skogbruk må få større oppmerksomhet enn det har hatt i vannforvaltningen til nå. Bevisstgjøring av hele næringskjeden er viktig. Eksempelvis forventer skogeier at entreprenører følger lover og standarder. Entreprenører anlegger/gjennomfører tiltak og er derfor relevant å inkludere i prosjektet. Kan SABICAS-prosjektet ha et demonstrasjonsområde knyttet til skog?
- Det er en del myr i vassdraget og restaurering av torvmyrer er relevant for både flomdemping og karbon/klimagasser. Det kan være utfordrende å restaurere våtmark og myr i privat eie, der det i tillegg er pågående industri (for eksempel torvuttak eller grøfting av skog).
- Det er også en del problemer med overvann i vannområdet. Overvannsutfordringer bør løses ved å stoppe overvannet før det kommer til jordbruket, for eksempel ved å anlegge retensjonsdammer oppstrøms jordbruksområder (som oftest betyr i skog).
- Turisme krever at det tilrettelegges for gode opplevelser, inkludert at vannet og naturen kan fremtre på en god måte. Da er det viktig med forutsigbarhet. Ekstreme hendelser skjer sjelden, men når inntreffer gjør det stor skade. Klima, vannkvalitet og arts mangfold er viktig for å skape naturbaserte opplevelser. Det har vært noen utfordringer med vannkvalitet, og lokale effekter (veldig brunt vann noen steder, men ikke andre steder) i vassdraget.

- Det er viktig å få med planavdeling i kommunene til å tenke på naturbaserte løsninger. Alle kommunenes planavdelinger må med og kunnskapssiloer brytes ned.

Videre prosjektaktiviteter framover i Haldenvassdraget:

Prosjektet vil tilrettelegge for at de som ikke hadde anledning til å være med på møtet (pga. sykdom eller annet) også får gi innspill, dersom de ønsker, på tematikken som ble adressert på arbeidsmøtet.

SABICAS vil videre bl.a. gjennomføre felles mark- og skogvandring våren 2022. Det vil også bli organisert kartleggingsaktiviteter sammen med frivillige organisasjoner.

Grunneiere er viktig å involvere og prosjektet vil tilrettelegge for en prosess for involvering av grunneiere i det videre arbeidet i vassdraget.

Et nytt arbeidsmøte som går mer i dybden på naturbaserte løsninger og basert på prosjekresultater så langt er forespeilet høsten 2022. Utover dette vil det også legges opp til bl.a. kveldsmøter med frivillige/allmenheten, samt mindre møter etter behov.

I prosjektet legger vi opp til at man kan delta på flere måter og bidra med synspunkter og innspill i løpet av prosjektperioden. Prosjektet vil informere alle som deltok på arbeidsmøtet om videre relevante arrangementer og aktiviteter (med mindre man har frabedt seg dette). Å ha gitt samtykke til å bli invitert til videre møter/aktiviteter innebærer ikke en forpliktelse til å delta.

SABICAS har visse rammer å forholde seg til i henhold til hva som er lovet i prosjektbeskrivelsen, utover det utformes arrangementer og aktiviteter ettersom behov avdekkes underveis. I tillegg til aktiviteter i vassdragene vil prosjektet også gjennomføre flere aktiviteter på nasjonalt nivå. Mer om prosjektet finnes på prosjektets nettside [sabicas.no](https://www.sabicas.no)

Ta gjerne kontakt med oss på sabicas@niva.no.

Kontaktinformasjon til prosjektpartnere finnes på nettsiden: <https://www.sabicas.no/teamet>

.....

Vedlegg 1:

Møtedeltakere

På møtet deltok representanter fra:

- Marker kommune
- Aremark kommune
- Regionpark Haldenkanalen (deler av møtet, digitalt via Teams)
- Aurskog-Høland kommune
- Viken Fylkeskommune
- Statsforvalteren i Oslo og Viken
- NJFF
- Haldenvassdragets Kanalmuseum
- Utmarksforvaltningen AS
- Kjelle Videregående skole
- Bondelaget (deler av møtet, digitalt via Teams)

Fra SABICAS-prosjektet:

- Haldenvassdraget vannområde (Lars Kristian Selbekk)
- NIVA (Nikolai Friberg, Line Barkved, Idun Rognerud)
- NGI (Bjørn G. Karlsnes)
- NIBIO (Eva Skarbøvik, Anne-Grete B. Blankenberg)

Vedlegg 2:

Innspill til interessenter og kunnskap

- Vannområdet (er med)
- Forvaltningen
- Planavdelingen i kommunene (Stedsutvikling, retningslinjer, kommuneplanen. Få frem hvor mulighetene er)
- Flere avdelinger i kommunene (bedre samarbeid, hindre siloeffekt)
- Skogbrukere + ulike aktører i skogbruksverdikjeden; Skogbruksjef i kommune, skogbruksledere, tømmeroppkjøpere
- Jordbruks-/skogsbruksnæringen (de 10 største?)
- Interesseorganisasjoner for jord- og skogbruk
- Lokale bondelag
- Aurskog-Hølands fellesråd (fellesorganisasjon for de lokale bondelagene)
- Entreprenører – maskin
- Tilsynsmyndighet
- «Fløtedamseiere» (vedlikehold)
- Haldenvassdragets bruksforening (ansvar for alle dammer og sluker)
- Interesseforeninger
- Elever/studenter
- Politikere (forankring, finansiering)
- De som jobber med naturbaserte renseløsninger knyttet til avløp og gråvann
- Utbyggere

Vedlegg 3:

Kunnskap å bygge på og kunnskapsgap

Rapporter, utredninger, initiativ, m.m.

- GIS-beregninger.
- Kart over erosjonsutsatte dråg/dråkart hos statsforvaltene
- NFF har mange rapporter
- Vannområdekoordinatør har oversikt
- Kommunale data (vanndata)
- NVE Hjerfoss, vannføring
- Geologer
- Alle forskningsrapporter om nedbørfeltet
- Kunnskap fra skogsbrukere
- El-fiske av sjørret (prosjekt, rapport)

- Landskapsressursanalyse – kartla naturressurser/verdier i området

Hvor mangler det særlig kunnskap knyttet til problemstillingene SABICAS tar opp?

- Rapporter/forskning fra skogbruket
- Faktaark til allmennheten om naturbaserte løsninger

Vedlegg 2 & 3 er ikke uttømmende oversikter for SABICAS-prosjektet, men noe av det som ble diskutert og rapportert fra gruppearbeidet på arbeidsmøtet

Vedlegg 4 – se vedlagt pdf-fil. Sammenstilling av kartbasert oppgave rundt problemer og mulige løsninger i vassdraget